

Filmy z ghatt a lágrů: propaganda - motáky - historické prameny

4-7.9.2014, Magdeburská kasárna, Terezín

Jedná se o jedinečné setkání vědců a filmových tvůrců z různých zemí, kteří se tomuto tématu ve svých příspěvcích budou věnovat z různých stran a úhlů.

Konference se koná u příležitosti 70. výročí natáčení propagandistického filmu v ghettu Terezín, dokumentu z židovského ghetta (srpen/září 1944). Setkání se věnuje porovnání filmových prací v nacistických lágrech a ghettech. Naším hlavním opěrným bodem je korpus filmových fragmentů, které vznikly v ghettu Terezín v období let 1942 – 1945 na území Protektorátu. Na filmech se podíleli židovští obyvatelé ghetta, na prvním Irena Dodalová (Ledeč nad Sázavou 1900-Buenos Aires 1989), filmařka a spoluzakladatelka IRE-Film studia z Prahy. Druhý film, známý pod názvem *Der Führer schenkt den Juden eine Stadt*, režíroval berlínský herec a režisér Kurt Gerron (1907 Berlin – Auschwitz †28.10.1944), společně s ředitelem Pražské Aktuality, Karlem Pečeným, který byl k filmování přizván “z venku”. Pečený se po válce musel z této spolupráce zpovídat před soudem.

Kolaborace s nacisty se v naší společnosti vyčítá Lídě Bárové nebo dokonce Miloši Havlovi. Je však možné obvinít z kolaborace terezínské vězně? Ze současných výzkumů vyplývá, že na množství nacistických filmů se podíleli vězni - romští, židovští, čeští. Může se hovořit o kolaboraci u vězňů, kteří ve filmech hráli nebo je tvořili?

Dodalové se podařilo využít kameru a filmový materiál, který měla pro natáčení k dispozici, i k vlastní činnosti. Nacistickému režimu se tak postavila na odpor pomocí filmově-technických prostředků. V druhém filmu z roku 1944 se nachází několik “motáků”, které byly do filmu vpašovány. Průzkum těchto fragmentů, až do současnosti řazených mezi propagandistické filmy, nás také staví

před otázku, jak reagovali židovští obyvatelé nacistického ghetta na rozkaz, že musí natáčet film pro SS. A do jaké míry používali zúčastnění kamery pro vytvoření svědectví, dokumentace a vzpomínky na zachycené osoby.

Jak vlastně Nacisté změnili a ovlivnili českou kinematografii? A mají Češi nárok na to, spolupodílet se na dalším osudu filmů, které byly v Protektorátu natočeny?

Filmy, o kterých se bude na konferenci diskutovat, měly (a stále mají) zajímavé poválečné osudy. Jeden z "terezínských filmů" byl v šedesátých letech tajně vyvezen z Československa do Německa, což nakonec vedlo až k soudnímu procesu. Nabízí se také etická, nejen ryze právní otázka, komu vlastně filmy patří. Jedná se o filmy natočené (pro) nacisty českými autory a financované z židovských peněz, které byly zkonfiskovány, když byl židovským obyvatelům Protektorátu zabavován majetek. Další skutečnost, která činí celou tuto otázku ještě zajímavější je, že Karel Pečený uvádí v jednom z dokumentů, který je nám dnes k dispozici, že mu SS neuhradilo dluh ve výši 30 000 Říšských Marek.

Z obecnějšího pohledu je zásadní otázka, jak nakládat s propagandistickými filmy. Vysílat je v televizi? S historickým komentářem? Nebo je nevysílat vůbec? Nebo s komentářem na dvd nebo online? Velké množství těchto filmů, nebo alespoň fragmentů, je volně dostupné na youtube a "filmotékách" online. Mají miliony shlédnutí. Při pohledu na výroky pod nimi je jasné, že tyto filmy jednoznačně vytváří pokřivenou realitu - což znamená, že prezentují opak reality a teprve teď plně fungují jako propaganda. Mohou být tyto filmy nebezpečné - i v současné době, kdy by společnost "měla být poučena historií"? Stejně jako se tomuto tématu věnovali Spojenci už po druhé světové válce - filmy byly vyloučené z distribuce -, budou se otázce "Vorbehaltsfilme" (něm. výraz) věnovat i diskutující v rámci panelové diskuse, která je na programu [6.9. odpoledne](#).

<http://www.terezin2014.com/cs/program/>.

Konference se dotkne i filmů o ghettu Terezín - nebude chybět první film s touto tematikou na našem území Daleká cesta (1949) režiséra Alfréda Radoka a také druhý zásadní film Transport z ráje (1962) od režiséra Zbyňka Brynychy. Promítání Transportu z ráje se zúčastní vzácný host - režisér Juraj Herz (narozen 1934, přeživší holokaustu), který se na filmu podílel jak jako herec, tak jako asistent režiséra. Úvod k filmu a besedu s ním povede dr. Alice Aronová. <http://www.terezin2014.com/cs/reziser-juraj-herz/>.

Na konferenci přednesou své příspěvky a výsledky bádání opravdové kapacity z oborů filmových a kulturních dějin, případně odborníků na tematiku holokaustu: Emily Budick (Hebrew U of Jerusalem), Jeremy Hicks (Queen Mary, University of London), Karel Margry (After the Battle, Utrecht), Eva Strusková and Tereza Dvořáková (Národní Filmový Archiv, Praha), Jindřich Toman (U of Michigan), Tomasz Lysak (Warsaw), Anja Horstmann (Bielefeld) Ursula von Keitz (U Konstanz), Leslie Swift (US Holocaust Museum, Washington DC), Gertrud Koch (FU Berlin), Petr Koura (Charles University, Prague), Anat Kutner (Yad Vashem, Israel) a další.

Konferenci jsme umístili do bývalého ghetta Terezín, současného města Terezín, na spojnici mezi Prahu a Drážd'any. Do programu je zařazena také prohlídka bývalého ghetta, kdy půjdeme po stopách filmařů, promítání filmů z období mezi lety 1942 a 1945 v přítomnosti některých pamětnic a pamětníků natáčení v roce 1944, což umožnilo Židovské Muzeum v Praze. V Terezíně bude současně s konferencí také k vidění výstava o filmových projektech z ghetta (poprvé otevřena v roce 2013 v Židovském Muzeu v Praze).

Kontakty:

Organizace: Natascha Drubek

<http://uni-regensburg.academia.edu/NataschaDrubekMeyer>

Karolína Heroldová, kheroldova@gmail.com, 607 543 580